

Molen De Wandelaar – what's in a name

Van 1921 tot 1951 stond midden op de Westereng een molen, De Wandelaar geheten. Over die molen is al verschillende keren geschreven in het *Contactblad* (Martin Heijne, 1987), in *Bussums Historisch Tijdschrift* (Nel Krijnen, 2006) en in *BussumsNieuws* (Klaas Oosterom, 2012). Bovendien heeft een kleinzoon van de eerste molenaar achterop een schilderijtje van de molen (in het bezit van de HKB) met potlood ook nog zijn versie van de geschiedenis geschreven. Doordat de bronnen elkaar hier en daar tegenspreken, valt het nog niet mee om het verhaal van de molen te reconstrueren.

Nol Verhagen

De Wandelaar op de Westereng, datum opname onbekend. Op de foto: zittend Klaas Bakker en zijn vrouw Rika; staand dochter Zwaantje van Draanen-Bakker en schoonzoon Nelis van Draanen, die van 1935 ook op de molen woonden (foto Archief Gooi en Vechtstreek, collectie Winthorst)

De Wandelaar in verval, vlak voor de sloop in 1951

Een molenaarszoon uit de Zaanstreek

Het begint al met de naam, De Wandelaar. De molen is enkele keren verplaatst, vandaar de naam. Of toch niet? Want hij heette al in 1913 zo, en bovendien is hij daarna maar één keer verhuisd, van de kruising van Hamerstraat en de Sint Janslaan naar de Westereng. Of was er meer aan de hand?

Laten we beginnen met de eerste molenaar,

maar liet op een plek aan het eind van de Havenstraat een molen optrekken, die hij had overgenomen uit de Zaanstreek. Onze Molenlaan heeft zijn naam aan die molen te danken. Het was een kleine molen die op een houten schuur was geplaatst om beter wind te kunnen vangen. Ebenhaëzer ('tot hertoe heeft de Heer ons geholpen') heette die molen, want Bakker was een vroom man.

'Zij zullen wandelen en niet mat worden'

Toen er steeds meer bebouwing rond de molen werd opgetrokken, vroeg hij in 1913 aan B&W van Bussum toestemming tot het 'gedeeltelijk sloopen van een bestaanden, en het bouwen van een tijdelijke korenmolens' aan het eind van de Hamerstraat, hoek Sint Janslaan. Het is niet helemaal duidelijk of de oude molen aan de Havenstraat op de nieuwe locatie opnieuw werd opgetrokken. Heijne schrijft dat Bakker een nieuwe molen had gekocht

Schildering van de molen op een koeienbot

Klaas Bakker, een molenaarszoon uit de Zaanstreek die omstreeks 1890 molenaar was van de molen De Volharding, op de hoek van de Eslaen en de Brinklaan. In 1907 is die molen afgebroken. Bakker woonde in de Hamerstraat,

die erg op de oude molen leek. In elk geval heette deze nieuwe molen De Wandelaar. Zoals gezegd was Klaas Bakker een vroom man: de nieuwe molen werd gesierd met een bijbels devies, of zelfs twee deviezen: 'Zij zullen lopen en niet moede worden' en 'Zij zullen wandelen en niet mat worden', twee verschillende vertalingen van Jesaja 40, vers 31. Je kunt daar een verwijzing in zien naar de wieken van de molen, maar het is ook de verklaring voor de naam van de molen. Ook deze molen stond op een houten onderbouw.

Naar de Westereng

In 1921 was de buitenwerkingstelling van de Vestingwet op handen, waardoor de Verboden Kring rond Werk IV zou vervallen en er in de omgeving van Werk IV woningen gebouwd konden gaan worden. Bakker had daarom een aanzegging gekregen dat hij de plek waar de tijdelijke molen stond, moest ontruimen. Om die reden vroeg hij vergunning om de molen te mogen verplaatsen naar een plekje op de Westereng. Nu werd de oude molen wel degelijk opnieuw opgetrokken, een paar honderd meter verderop langs de Sint Janslaan, die toen nog als 'doodweg' over de heide doorliep, helemaal tot St.-Janskerkhof in Laren. Op de plek waar de molen stond werd later de ambachtsschool gebouwd, en nu is daar het nieuwbouwwijkje Geuzenhof.

In 1941 overleed Klaas Bakker en nam zijn zoon Jan de molen over. Hij had er een kruidenierswinkeltje, en een boerenbeoening met wat rundvee en een erf met kippen. Het heeft er alle schijn van dat de molen op dat moment al niet meer als molen in gebruik was. De Vereeniging tot behoud van molens in Nederland wendt zich namelijk al in september 1940 tot de gemeente met de vraag of de molen niet kan worden opgeknapt, omdat die 'al geruime tijd op één roede staat'. Het antwoord van directeur Gemeentewerken aan B&W luidt kort en goed dat de molen op

den duur weg moet omdat er een uitbreidingsplan is waar de molen niet in past. Hij maakt van de gelegenheid gebruik om op te merken dat het 'uiteraard dringend nodig [is] het uitbreidingsplan niet verder te intensiveren dan het reeds is, omdat het landsbelang kan worden genoemd dat tuinsteden het karakter van tuinsteden behouden'. Zijn wens zou maar zeer gedeeltelijk gehonoreerd worden.

The End

Toen het uitbreidingsplan voor Bussum-Zuid na de oorlog op stoom kwam was het snel bekeken met de molen. De Vereeniging tot behoud van molens in Nederland probeerde het nog een keer: kon het toch wel bijzondere molentje dan niet worden verplaatst? Directeur Gemeentewerken was er opnieuw gauw mee klaar. In een advies aan B&W schrijft hij: 'Deze molen zou Cervantes niet hebben geïnspireerd en Don Quichote zou in hem geen partner hebben gezien.' In 1951 werd het intussen al danig vervallen bouwsel gesloopt.

Kennelijk sprak de molen wel tot de verbeelding. De Historische Kring Bussum is in het bezit van diverse tekeningen en schilderijen van de molen, een ervan zelfs geschilderd op een koeienbot! Ze zijn te bewonderen in het digitale archief van de HKB, net als een (lege) wijnfles met een etiket met de molen, ooit te koop bij Albert Heijn.

Vandaag de dag wordt de herinnering aan De Wandelaar levend gehouden door het woonzorgcentrum met die naam aan de Lorentzweg/Aaltje Noordewierlaan.

De molen op een
wijn etiket

Bronnen

Bussumsche Courant/BussumsNieuws
Archief Gooi en Vechtstreek